

O NORMALIZAČNÍCH DŮSTOJNÍCÍCH STB, KTEŘÍ SE PODOBALI SVÝM PŘEDCHŮDCŮM Z PADESÁTÝCH LET

Na níže představeném, „osudem“ vybraném vzorku operativců StB (spojuje je to, že jsem měl tu „čest“ je osobně poznat), kteří v osmdesátých letech působili v 2. odboru pražské Správy StB (boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli), můžeme ukázat, z jakých typů se rekrutovala husákovská estébácká garda. Šlo většinou o málo vzdělané, ale ambiciózní mladé lidi nezátížené minulostí, často lumpenproletáře, kteří se chtěli dostat z továrního prostředí, eventuálně o středoškoláky, kteří bez ohledu na dobu a okolnosti hledali uplatnění.

Zdeněk Šípek (narozen 1949) podal žádost o přijetí na ministerstvo vnitra v červenci 1970, tedy ve svých jedenadvaceti letech, a už v září 1970 složil služební přísahu, v níž se zavázal, že bude „vždy rozhodně bojovat proti nepřátelům své vlasti, nepřátelům Sovětského svazu i ostatních socialistických zemí“. Stejný ročník jako Šípek je i **Antonín Prchal**, který si žádost o přijetí ke Sboru národní bezpečnosti podal rovněž v červenci 1970. Roku 1974 maturoval na střední všeobecně vzdělávací škole FMV a v letech 1974–1977 navštěvoval Večerní univerzitu marxismu-leninismu (VUML) při hlavním výboru KSČ FMV. V dubnu 1988 dosáhl hodnosti majora a měl na starosti oddělení, které se zabývalo „kontrarozvědnou ochranou“ mládeže.

František Babický (nar. 1946) vstoupil do řad SNB v roce 1971. Absolvoval školu SNB ve Veltrusích a dálkově studoval důstojnickou školu SNB v Pardubicích, obor obecná kriminalita. Ve třiaosmdesátém přešel od kriminálky k pražské StB a stal se starším referentem v Šípkově oddělení. **Václav Duchač**, opět ročník 1946, šel ke Státní bezpečnosti rovnou. „Chtěl bych být nápomocen při odhalování nepřátel společnosti a naší republiky... Mám zájem o službu v StB,“ napsal ve své žádosti v prosinci 1970. **René Špringer** (nar. 1952) složil přísahu roku 1971 a zprvu působil jako vyšetřovatel VB. K StB se dal poté, co v roce 1978 vstoupil do strany. V roce 1984 už byl kapitán a listopad ho zastihl v hodnosti majora StB. Ročník 1952 byl i kapitán StB **Petr Beran**, který si zažádal o přijetí do služeb MV v roce 1974 (přísaha v květnu následujícího roku). O rok mladší **Otakar Svoboda** podal žádost o vstup k SNB hned po absolvování vojenské služby v roce 1974.

Co se týká ideové způsobilosti, nebyla při rozhodování o vstupu do řad SNB rozhodující – hlavní motivací byla možnost rychle získat výjimečné postavení. Navíc většina estébáků pocházela (stejně, jako tomu bylo po roce 1945) z dělnického prostředí a komunistická ideologie pro ně byla příliš intelektuální záležitostí: Spíš než marxismus je zajímala pistole. Do strany estébáci vstupovali až ex post, a to kvůli zajištění kariéry a hodnostního postupu.

Zdeněk Šípek vstoupil do KSČ až čtyři roky poté, co se dal k SNB, a teprve takto „zajištěn“ přešel k StB. František Babický, dosud nikde neorganizován, vstoupil do strany v roce 1971, tedy ve stejném roce, kdy se dal do služeb ministerstva vnitra, jednoduše proto, že to pro něj bylo výhodné, strana ho zajímala minimálně. Rovněž Václav Duchač vstoupil do Husákovy posrpnové strany proto, že vyhrála. „Nejsem členem žádné politické strany ani SSM,“ psal v příloženém životopise v žádosti o přijetí do služeb ministerstva vnitra, což bylo v roce 1970 pochopitelně plus: Duchač tím dával najevo, že je „čistý“, že nebyl součástí Dubčekova obrodného procesu. Rok poté, co vstoupil do řad SNB, stal se kandidátem a v roce 1974 členem KSČ.

Antonín Prchal, dodnes činný v komunistické straně na Benešovsku, je z uvedeného vzorku asi jediný přesvědčený komunist. V době dospívání koncem šedesátých let se věnoval sportu, pak pracoval v telegrafické ústředně v Praze a v letech 1969–1970 jako politický pracovník krajského výboru Leninského svazu mladých.

Roku 1970 nastoupil k SNB a stal se členem KSČ. V Prchalově služebním hodnocení z května 1986 stojí: „Ve vztahu k mladým pracovníkům kolektivu klade důraz na zafixování ideové pevnosti a stranické zásadovosti.“

Za „kovaného“ komunistu by se asi dal označit i Špringer, ovšem v jiném ohledu. Stal se jím až v rámci služebních povinností, jako řada dalších dobrodruhů ve státních službách, kteří si ideologií zpětně posvěcovali své ryze „světské“ kariérní a mocenské choutky. Do strany Špringer vstoupil až v roce 1978, kdy se rozhodl přejít od kriminálky k StB. O to byl ale agilnější. V místě bydliště zastával funkci „vedoucího stranické skupiny“ a mj. přednášel členům hlavního výboru SSM federálního ministerstva vnitra o „působení západní ideologie na naši mládež“...

Ačkoli nebyli výše uvedení důstojníci StB přesvědčení komunisté (s výjimkou Prchala), rozhodli se bránit skalní křídlo komunistické strany, které se dostalo k moci po sovětské okupaci v srpnu 1968. Jaká byla jejich motivace? Především šlo o lumpenproletáře, kterým se nechtělo dřít ve fabrice za relativně málo peněz, když si mohli vydělávat víc a snadněji jako zaměstnanci vnitra a k tomu navíc získat i pocit „neomezené“ moci. Zažít moc nad druhými, to bylo bezpochyby jedno z největších lákadel pro Zdeňka Šípka, který k StB zběhnul od frézy (v roce 1967 se vyučil v ČKD Praha a pracoval jako soustružník v ČKD Kompresory). Byl to týpek, který rád předvádí své svaly (v kolonce osobní záliby je v Šípkově vnitřáckém hodnocení uvedeno: kulturistika a vzpírání; působil v TJ Start Praha). Šípek se ocital ve svém živlu, když mohl řídit, rozkazovat, velet, usměrňovat, bouchat do druhých nebo je urážet. Proto byl také neustále v terénu a vždy v první linii, což se mu stalo osudným. 17. listopadu 1989 ho nějaká kamera zachytila, jak bije pěstí demonstranty na Národní třídě, a jako jeden z mála důstojníků StB šel po listopadu 1989 sedět.

Prototyp lumpenproletáře byl Ducháč, který stejně jako Šípek k StB zběhnul z továrny (vyučil se soustružníkem kovů v n. p. ČKD Praha a po vyučení v podniku pracoval.) V roce 1984 Ducháč svou kvalifikaci soustružníka dovršil státnicí na VŠ SNB (fakultě StB). Tento estébák nevelkého vzrůstu, který se ničeho neštítel, vypadal jako postava nějakého proletářského zloducha z románu 19. století. Ducháč například vynucoval podpis spolupráce s tajnou policií na lidech, kteří byli duševně nemocní a nebyli schopni jeho nátlaku odolat.

Antonín Prchal ukončil povinnou školní docházku na ZDŠ Na Smetance v roce 1965 s pěti čtyřkami (z češtiny, ruštiny, matematiky, fyziky a pracovního vyučování) a s pěti trojkami (z dějepisu, chemie, přírodopisu, rýsování a hudební výchovy). Jedničky měl dvě: z chování a z tělocviku. Jeho motivace pro nástup k StB vycházela z rodinného zázemí, ale i ze zkušenosti: Během pražského jara byl totiž Prchal junior zrovna na vojně, a když v novinách začala vycházet série článků o zločinech Prchala staršího, dostal syn na vojně nakládačku. Podobný prospěch (blbý a vzorný) měl i Špringer. Nebyl to ovšem jen špatný prospěch, který ho předurčil k práci operativce StB – měl zřejmě i vrozené předpoklady. Už v letech 1968 a 1969 vypomáhal jako člen PS VB, přičemž se ovšem „žádných akcí proti KSČ a socialistickým státům nezúčastnil“, jak je uvedeno v jeho osobním spisu. Pokud jde o jeho motivaci vstoupit do služeb ministerstva vnitra, ve své žádosti o přijetí ji popsal sice stylem čtyřkaře, ale bez obalu: „O službu k SNB jsem se rozhodl, protože se mně zalíbila a protože má určité výhody, které mi vyhovují.“ Z podobných pohnutek by se mohl dát ve třicátých letech v Německu ke gestapu.

Otakar Svoboda byl (spíš než lumpenproletář, což dnes už zní skoro až stavovsky hrdě) takový bezprizorní mládenec, který se rád napil a pak se pral. Jeho personální spis je plný kázeňských trestů. V roce 1974 je uvedeno: „Navštívil restauraci, kde v podnapilém stavu narušil občanské soužití.“ Po absolvování ZDŠ v roce 1969 se Svoboda začal učit číšníkem v pražských restauracích, ale nedoučil se. Na vojně vstoupil do SSM a podal si žádost o přijetí k SNB – nic jiného ho nenapadlo, nic jiného neuměl. Rovněž kapitán Beran složil v roce 1971 maturitu na Střední průmyslové škole elektrotechnické s vyrovnaným prospěchem: čtyřikrát za čtyři. I když vstoupil do SSM, na vysokou to nevypadalo, co měl tedy dělat?

Při rozhodování, zda jít k SNB, hrálo pochopitelně zásadní roli i rodinné zázemí. Rodiče většiny „našich“ estébáků byli členy komunistické nomenklatury, kteří se po válce aktivně zúčastnili komunistického nástupu. Kruh se po srpnu 1968 znovu uzavřel. V sedmdesátých a osmdesátých letech sloužila u StB podobná sorta lidí, se stejnými hodnotovými měřítky, jako tomu bylo v 50. letech. Kdyby na to přišlo, byli připraveni.